

fragmentujete to, co je již skutečné, a pokoušíte se tím, že něco přidáte, vytvořit něco ještě skutečnějšího. Dalším způsobem či dalším krokem k tomuto pseudotypu překládání, ve smyslu přenosu, je vytvořit fotografii, jež bude působit, jako že je odesílána. Samozřejmě ne doslova, ale že působí, má ráz artefaktu, který byl zkomercializován či přijat. “A neodpustíte si v souvislosti s „elektrickými nůžkami“ odkaz na miláčka Williama Burroughse a jeho nejen literární stříhy, nemluvě o fotografově sběratelské vášni k vzácným artefaktům beat generation. Ale zpět k Princeovi: na obsáhlé výstavě více než sto padesátí děl vidíme nejen jeho ikonické *Kovboje*, ale také cyklus *Přítelkyně*, cyklus *Auta* a další, přičemž mnoho, možná většina fotografií nese vágní (ale zároveň: nenáhodně) označení *Bez názvu*. Opět je to na nás. Stejně jako na asamblážích (?), kdy jsou v rámečku tři čtyři zdánlivě nesouvisející fotografie – a co s tím? Co třeba myslel dílem, kde vidíme za sklem, zleva, mladou dívku s bicyklem, lehce punkového chlapce se stejně stylizovanou dívkou, tři kovboje, z nichž dva dělají něco nepěkného/pěkného třetímu, aniž by si ovšem v té vášni sundali klobouky, a na poslední fotce vidíme kapelu MC5. Chcete hledat souvislosti, skryté významy? Jelikož je UNI i hudební revue, potěší krásné anonymní portréty Briana Ena, Laurie Anderson či Davida Byrnea z 80. let. Potěšivého je ale na této mimořádné výstavě daleko víc! Vlastně úplně vše...

Josef Rauwolf

Souboj mezi ANO a NE

William Kentridge
Kunsthalle, Praha
výstava potrvá do 7. září 2026

William Kentridge je renomovaný současný umělec z Jižní Afriky, známý především svými díly propojujícími divadlo, performanci, tanec, hudbu a film v prostorových instalacích – ale nejen to, jeho díla vycházejí z důkladného výzkumu zabývajícího se migrací, rasismem a komplexní společenskou historií Evropy. Kentridge se narodil v Johannesburgu v roce 1955 jako Afrikánek. A jako pro Afrikánce litvsko-židovského původu („Litvaka“) je jeho fascine evropskou historií přirozeně osobní, stejně jako je pro něj osobní i dlouhý a komplikovaný vztah Afriky s Evropou. Kentridgeova výstava *The Battle Between YES and NO* v Kunsthalle je prakticky retrospektivou jeho nejranějších děl a skvostů z tvorby posledních let, všechny propojené zmíněnými tématy, včetně site-specific diorámatu se starým známým Franzem Kafkou v hlavní roli.

Politické dějiny Evropy a Jižní Afriky se v letech 1989–1990 osudově protnulý; v té době bylo Kentridgeovi 35 let a věnoval se především kresbě a grafice, zároveň však v Johannesburgu působil jako mladý herec a režisér. Koneckonců, než se rozhodl stát umělcem, studoval v Paříži na počátku 80. let herectví a pantomimu, přičemž právě tehdy na něj zapůsobily experimentální surrealistická prolnutí médií filmu a divadla Jana Švankmajera a magické techniky a efekty loutkové animace Jiřího Trnky. V roce 1989, kdy po pádu Berlínského zdi následovala sametová revoluce, začala se rozpadat i bývalá holandská kolonie Jižní Afriky, ve které bílá menšina vládla v rámci tehdejšího apartheidu. Na počátku 90. let se pak Václav Havel a Nelson Mandela stali náhlými symboly svobody po celém světě; jeden představoval pád komunismu (proti kterému brojil kapitalistický Západ nebo obecně pravice), zatímco druhý představoval pád apartheidu (proti kterému se zásadně stavěli komunisté a socialisté, a tedy obecně levice). V kontextu Kentridgeova života byli oba jeho rodiče advokáti, kteří hájili oběti represivního systému apartheidu, a on sám byl jako student jeho aktivistickým odpůrcem.

Kromě díla *Dopis Felicii* (2026), které je osobitou poctou Kafkovi a čerpá inspiraci z úryvků z jeho románů, deníků a dopisů, včetně několika adresovaných jeho snoubence Felicii Bauerové, je rovnocenným ústředním dílem výstavy *To Cross One More Sea* (2024), videoinstalace v prostorově inscenovaném prostředí evokující plavbu lodí na volném moři; toto dílo vychází z jeho komorní opery *The Great Yes, The Great No* (2024) a zrcadlí skutečnou plavbu skutečné lodí, která vyplula z kolaborující Vichistické Francie pod velením maršála Pétaína. Dne 24. března 1941 vyplula z Marseille na Martinik loď s 350 uprchlíky, plná „Židů, komunistů, svobodu-milujících, svobodomyslných a surrealistů“. Na palubě Kentridgeovy surrealistické barky se nacházejí postavy s květináči místo hlavy (hravá aluze na anglický výraz pro konzumenty marihuany, „*pothead*“) spolu s André Bretonem, Josephine Bakerovou, Diegem Riverou, Fridou Kahlo, Lvem Davidovičem Trotským a s africkými politickými a literárními osobnostmi Frantzem Fannonem s Aimem a Suzanne Césarovými ze hnutí Negritude. Někteří ze zmíněných byli na palubě skutečné lodí, ti ostatní čekali na jejich přivítání.

Příhodně vystaven je i původní plakát s titulem *Válka mezi ANO & NE* (1989), který odhaluje, že mezi těmi vehementně volajícími „ANO“ a těmi, kdo křičí „NE“, vzniká pouze šum, který vede k zaslepenému příklonu k jedné či druhé straně (Ano proti Ne). Toto chápání hluboce ovlivňuje jeho tvorbu, obzvlášť v této rozsáhlé a ohromující výstavě pod kurátorským vedením Christelle Havranek, která zahrnuje rekonstrukci jeho ateliéru i závěrečnou *codu* – site-specific poctu jeho zahrade jako jeho nejosobnější múze.

Tony Ozuna

Autor působí na Anglo-American University v Praze

foto Vojtěch Veškrna